

Narratieve vertellingen

een werkmethode die motiveert!

door drs. Linda Spaanbroek
e-mail: Linda.Spaanbroek@alledagenpauze.nl

Narratieve vertellingen: een werkmethode die motiveert!

Motivatie kan ontstaan in een omgeving die ruimte biedt aan gevoelens van competentie, autonomie en sociale verbondenheid. Maar hoe creëer je zo'n omgeving binnen het (reguliere) onderwijs? Narratieve vertellingen (ook wel Verhalend ontwerpen of Verhalend vertellen genoemd) kunnen je daarbij helpen! Dit artikel beschrijft wat Narratieve vertellingen precies zijn, hoe je het kunt toepassen in zowel primair- als voortgezet onderwijs, waarom het werkt en de valkuilen waar je voor op moet passen.

Wat zijn Narratieve vertellingen?

'Narratieve vertellingen' is een werkmethode waarbij je door middel van een verhaal de leerlingen 'aan het werk zet'. Je verzint een situatie of een probleem dat je in verhaalvorm aan de leerlingen voorlegt. Door middel van sleutelvragen stimuleer je ze om over de situatie of het probleem na te denken. In praktijk blijkt deze methode uitstekend te werken in zowel het basis- als het voortgezet onderwijs. Uiteraard pas je het niveau van je vertelling aan aan je klas.

De situatie of het probleem dat je de leerlingen voorlegt, moet echt genoeg zijn om kinderen enthousiast te maken en fictief genoeg om hun fantasie te prikkelen. De probleemstelling "Je bent 25 en je gaat trouwen, wat moet je geregeld hebben?" prikkelt bijvoorbeeld veel minder dan de probleemstelling "Dick & Sally zijn afkomstig van de derde planeet bij de zon. Zij zijn door hun regering naar de aarde gestuurd om te leren hoe de mensen leven. Wat moeten ze allemaal doen en regelen om een geloofwaardig aards echtpaar te zijn?".

Nadat je situatie/probleem hebt voorgelegd, laat je de leerlingen in eerste instantie brainstormen over wat er allemaal geregeld moet worden. Hierbij stel je zelf sleutelvragen om een breed scala aan oplossingsrichtingen op tafel te krijgen. In het geval van Dick & Sally zal het onderwerp 'verzekeringen & hypotheek' misschien niet direct genoemd worden. Maar als jij dat een onderwerp van belang vindt, is het prima met een open vraag dit onderwerp op tafel te leggen.

Na de brainstorm vraag je de leerlingen om het werk te verdelen, zodat ze in groepjes delen van de oplossing kunnen gaan uitwerken. Bij het gebruik van narratieve vertellingen in de klas is het niet gebruikelijk om iedereen *alles* te laten uitwerken. Juist de keuze voor deelactiviteiten werkt heel motiverend doordat kinderen keuzes kunnen maken voor werkzaamheden die bij hen passen. In ons voorbeeld zullen kinderen die erg van tekenen houden enthousiast worden van de taak om Dick & Sally van een uiterlijk te voorzien. De bouwers in de klas willen vast aan de slag met bouwen van een huis en de schrijvers gaan aan de slag om Dick & Sally aan een verleden te helpen.

Tijdens het proces, dat soms wel weken duurt, koppelen de leerlingen op gezette tijden naar de klas terug. Zo blijft iedereen op de hoogte van de ontwikkeling in het verhaal en leert van de activiteiten die anderen hebben ondernomen. Bovendien zorgt het terugkoppelen ongemerkt voor een aardige oefening in spreekvaardigheid en presenteren.

Hoe komt het dat Narratieve vertellingen werken?

Narratieve vertellingen zijn motiverend om een aantal redenen.

Ten eerste doen ze een beroep op het gevoel van competentie van kinderen. Bij Narratieve vertellingen zijn er geen foute antwoorden en kunnen leerlingen de activiteiten aan pakken die hen aanspreken. Het voordeel is dat ze activiteiten kunnen uitproberen zonder dat er een beoordeling van een ander op volgt. Je kan eigenlijk niks fout doen. Daar groeien ze van – het geeft zelfvertrouwen en het gevoel dat je iets kan.

Ten tweede biedt het leerlingen de kans tot zelfsturing. Doordat Narratieve vertellingen geen vaste verhaallijn hebben – de leerlingen verzinnen immers hoe het verhaal verloopt – geeft het hen een grote mate van zelfsturing. En zelfsturing is een belangrijke factor bij het ontstaan van gemotiveerd gedrag.

Ten derde verhoogt het de onderlinge verbondenheid doordat het verhaal binnen een sociaal verband tot stand komt. Competentie, autonomie en sociale verbondenheid zijn precies de drie peilers waar échte motivatie op gestoeld is.

De werkmethode Narratieve vertellingen is een spannende vorm van spelend leren – en spelen is altijd leuk, hoe jong of oud je ook bent! Ongemerkt zet het activiteiten en vakinhouden in een logisch verband met elkaar. De betrokkenheid bij zo'n spannend verhaal is groot, wat de leerenergie ten goede komt. Het boort creativiteit aan die je eerder misschien nog niet bij de kinderen zag!

Hoe zet je een Narratieve vertelling op (of: hoe maak je een Verhalend ontwerp?)

Verzin een probleem dat opgelost moet worden. Dick & Sally die uit de ruimte naar de aarde komen, de clown die zijn circus kwijt is, de verhalenverteller met geheugenverlies, de erfenis van de boekverzamelaar die een plekje moet krijgen, de dierenwinkel die is afgebrand – je kunt het zo gek niet verzinnen of er is een verhaal van te maken.

Schrijf voor jezelf een korte inleiding op je probleemstelling. Pas op dat je niet in details gaat: die wil je juist door je leerlingen laten invullen. Geef in deze fase duidelijk aan wat je einddoel ongeveer is. Een geloofwaardig leven voor Dick & Sally, een circus voor de clown, nieuwe verhalen voor de verteller, een plek voor de boeken, een nieuwe dierenwinkel.

Sta van te voren stil bij de afronding van het verhaal: wat is het einddoel dat de klas met dit verhaal zal bereiken? Wanneer ben je tevreden? Leidt het tot een presentatie, een filmpje, een toneelstuk, een storyboard, een stukje in de schoolkrant of nog iets anders? Of laat je het aan de kinderen over om het einddoel te bepalen?

Zet voor jezelf op een rijtje welke onderwerpen of leerdoelen je graag aan bod ziet komen. In een basisschoolgroep die een nieuwe dierenwinkel gaat beginnen zul je andere aspecten aan bod willen laten komen dan in een 3 VWO- klas. In 3 VWO kun je bijvoorbeeld een grotere nadruk leggen op economische aspecten (omzet, exploitatiekosten, vestigingsvergunningen, marketing). Op de basisschool let je wellicht meer op biologie- en aardrijkskunde aspecten zoals herkomst en uiterlijk van de dieren en dierverzorging.

Bedenk een aantal sleutelvragen die je in de loop van het proces kunt stellen. Een aantal vragen die je in de brainstormsessie aan het begin kunt stellen en een voorraadje vragen waarmee je in de loop van het verhaal het proces op gang kunt houden of kunt sturen naar noodzakelijke leerdoelen. In het verhaal van Dick & Sally kun je bijvoorbeeld, als dat past bij de leerdoelen die je voor ogen hebt, sleutelvragen stellen over de omvang van het huis en de tuin, het aantal kamers, woonoppervlakte, meubels die in het huis komen en de kosten daarvan.

Maak een plek in de klas vrij om het verloop van het verhaal voor de klas zichtbaar te maken. Een storyboard, een tentoonstellingsruimte, net wat je denkt nodig te hebben.

Maak ruim de tijd vrij in je lesrooster om het voor de leerlingen mogelijk te maken echt in het verhaal te duiken en er ongestoord mee bezig te kunnen zijn.

Tips om je Narratieve vertelling tot een succes te maken

Hou bij het maken van de Narratieve vertelling rekening met de volgende zaken, zodat het ook in jouw klas een succesverhaal wordt:

- Foute antwoorden bestaan niet; alles kan, de leerlingen maken het verhaal. Of Dick & Sally nou blond of bruin haar hebben, piloot of vuilnisman worden, een huis kopen of een huis huren: de leeraspecten die je voor ogen hebt zullen er linksom of rechtsom echt wel inzitten. Pas dus op dat je niet te sturend wordt.
- Leerlingen doen het meeste werk; je bent misschien geneigd om van groepje naar groepje te rennen om te zorgen dat alles in goede banen wordt geleid. Niet doen! Het is hun verhaal, hun leerproces, hun samenwerking. Door je daar teveel mee te bemoeien, doorkruis je het proces en demotiveer je hen doordat je aan hun gevoel van autonomie en competentie morrelt.

- Verhalen worden extra spannend maken door 'props' (de toneelnaam voor spullen) of onverwachte wendingen in het verhaal. Bijvoorbeeld door te beginnen met een ruimtecapsule die de komst van Dick & Sally aankondigt. Of door, als het verhaal een tijdje loopt, een onverwachte videoboodschap van hun thuisplaneet in te brengen waarop wordt aangekondigd dat ze als experiment ook een kind moeten krijgen. Een andere onverwachte wending kan zijn dat de klas op een ochtend een telefoontje van een onbekende arts krijgt, die vertelt dat Dick een auto-ongeluk heeft gekregen, waardoor Sally van alles met verzekeringen moet gaan regelen.

En wat moet je juist niet doen?

Je er te veel mee bemoeien. Als iets een Narratieve vertelling om zeep helpt, is het gebrek aan vertrouwen bij de leerkracht of docent. Vertrouw je leerlingen – laat ze gaan – de bal ligt bij hen. Het wordt hun verhaal, dat misschien wel heel anders loopt dan jij van te voren had bedacht. Maar dat is echt niet erg. Door jouw sleutelvragen komen de onderwerpen die je belangrijk vindt immers toch wel aan bod. Houdt er daarom rekening mee dat het verhaal anders loopt dan je van te voren bedenkt en ga daar flexibel mee om.

Stel geen gesloten vragen in een poging je leerlingen een bepaalde kant op te sturen. Gesloten vragen (vragen waar je alleen 'ja' of 'nee' op kunt antwoorden) zijn dodelijk voor de fantasie en creativiteit. Stel open vragen (vragen die beginnen met 'waarom', 'hoe', 'waar') om het creatieve denken van je leerlingen ruimte te geven.

Kortom

Narratieve vertellingen (ook bekend als Verhalend ontwerpen of Verhalend vertellen) zorgen voor motivatie doordat het leerlingen ruimte geeft om zich competent te voelen, zelf sturing te geven aan het leerproces en in sociaal verband spelend te leren. Als het je als leerkracht/docent lukt om de leerlingen vrij te laten in het proces waarin het verhaal ontstaat, dan boort het ongekennde creativiteit, samenwerking en leervermogens aan!

Meer lezen?

- www.ontwerpatelier.nl, klik door op de link Verhalend Ontwerpen. (Hier vind je o.a. 'titels en ideeën': direct toepasbare ideeën voor verhalen met een korte uitwerking)
- Verhalend ontwerpen in praktijk (draaiboek), E. Vos, P. Dekkers & E. Reehorst, Wolters Noordhoff

Neem een gratis abonnement op het eZine 'Levenslustig Leren' om iedere twee weken een artikel te ontvangen over motivatie en talentontwikkeling. Aanmelden voor een abonnement via www.alledagenpauze.nl

Over de auteur

Vanuit haar bedrijf Alle Dagen Pauze helpt drs. Linda Spaanbroek scholen die worstelen met een gebrek aan motivatie & betrokkenheid of een te hoge werkdruk. Zij coacht hen om het onderwijsleerproces en de onderlinge samenwerking zo in te richten dat iedereen in de school zijn/haar talenten optimaal kan ontplooien.

PS: overname van dit artikel is toegestaan, mits je daarbij de volgende informatie'blurb' vermeldt: *drs. Linda Spaanbroek helpt scholen die worstelen met een te hoge werkdruk, demotivatie en/of die vastlopen in verandertrajecten. Zij is gespecialiseerd in onderwijsinnovatie, motivatie en talentontwikkeling. Kijk voor meer informatie op: www.alledagenpauze.nl.*